

Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu

30. listopadu 1973

Smluvní státy této smlouvy, připomínající ustanovení Charty Organizace spojených národů, podle kterých se všechny členské státy zavazují podnikat ve spolupráci s touto organizací společně i samostatně akce k dosažení všeobecného uznání a respektování lidských práv a základních svobod pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženského vyznání, berouce v úvahu Všeobecnou deklaraci lidských práv, která stanoví, že všichni lidé se narodili jako svobodní a rovnoprávní ve své důstojnosti i právech a že každý člověk má nárok na veškerá práva a svobody uvedené v této deklaraci bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy pleti nebo národnostního původu, berouce v úvahu Deklaraci o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům, ve které Valné shromáždění prohlašuje, že proces osvobození je nezadržitelný a nezvratný a že v zájmu lidské důstojnosti, pokroku a spravedlnosti je nezbytné likvidovat kolonialismus a všechny praktiky segregace a diskriminace, které jsou s ním spjaty, připomínající, že v souladu s Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace státy odsuzují především rasovou segregaci a apartheid a zavazují se znemožnit, zakázat a vymýtit všechny praktiky tohoto druhu na územích, která spadají pod jejich jurisdikci, připomínající, že podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia některé činy, které mohou být též pokládány za činy apartheidu, jsou zločinem podle mezinárodního práva, připomínající, že podle Úmluvy o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti jsou "nelidské činy vyplývající z politiky apartheidu" pokládány za zločiny proti lidskosti, připomínající, že Valné shromáždění Organizace spojených národů přijalo řadu rezolucí, které odsuzují politiku a praktiky apartheidu jako zločin proti lidskosti, připomínající, že Rada bezpečnosti důrazně upozorňuje, že apartheid, jeho další stupňování a šíření vážně narušuje a ohrožuje mezinárodní mír a bezpečnost, přesvědčeny, že Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu by umožnila přijmout ještě účinnější mezinárodní i vnitrostátní opatření k potlačení a trestání zločinu apartheidu, se dohodly takto:

Čl. I

1. Smluvní státy této úmluvy prohlašují, že apartheid je zločinem proti lidskosti a že nelidské činy vyplývající z politiky a praktik apartheidu a obdobné politiky a praktik rasové segregace a diskriminace, které jsou uvedeny v článku II této úmluvy, jsou zločiny, které jsou v rozporu se zásadami mezinárodního práva, především s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů a vážně ohrožují mezinárodní mír a bezpečnost.
2. Smluvní státy této úmluvy prohlašují za zločinné organizace, instituce i jednotlivce, kteří páchají zločin apartheidu.

Čl. II

Pro účely této úmluvy se pojem "zločin apartheidu", který zahrnuje obdobnou politiku a praktiky rasové segregace a diskriminace, jaké jsou uplatňovány v Jižní Africe, vztahuje na následující nelidské činy, páchané s cílem vytvořit a upevnit nadvládu jedné rasové skupiny osob nad jakoukoliv jinou rasovou skupinou osob a systematicky tyto osoby utlačovat:

- a) zbavení příslušníka nebo příslušníků rasové skupiny nebo skupin práva na život a svobodu osobnosti:
  - i) zavražděním příslušníků rasové skupiny nebo skupin;
  - ii) způsobením vážné tělesné nebo duševní újmy příslušníkům rasové skupiny nebo skupin, omezením jejich svobody nebo důstojnosti nebo jejich mučením či krutým, nelidským nebo ponižujícím zacházením či tresty;
  - iii) svévolným uvězněním a nezákonným žalářováním příslušníků rasové skupiny nebo skupin;
- b) úmyslné vytváření životních podmínek rasové skupině nebo skupinám, zaměřeným k dosažení její nebo jejich částečné nebo úplné fyzické likvidace;
- c) jakákoliv legislativní a jiná opatření, jejichž smyslem je zabránit rasové skupině nebo skupinám v účasti na politickém, sociálním, ekonomickém a kulturním životě země a záměrné vytváření podmínek, které znemožňují plný rozvoj takové skupiny nebo skupin zejména tím, že příslušníci rasové skupiny nebo skupin jsou zbaveni základních lidských práv a svobod včetně práva na práci, práva založit povolené odborové organizace, práva na vzdělání, práva výjezdu a návratu do své země, práva na státní příslušnost, práva na svobodu pohybu a volbu místa usídlení, práva na svobodu myšlení a projevu a práva na svobodu pokojného shromažďování a sdružování;
- d) jakákoliv opatření včetně legislativních, jejichž smyslem je rozdělovat obyvatelstvo podle rasy

zřizováním oddělených rezervací a ghet pro příslušníky určité rasové skupiny nebo skupin, zákazem uzavírat smíšená manželství mezi příslušníky různých rasových skupin, vyvlastňováním půdy, kterou vlastní rasová skupina nebo skupiny či jejich příslušníci;

e) vykořisťování práce příslušníků rasové skupiny nebo skupin, zejména jejich nasazením na nucené práce;

f) pronásledování organizací a osob za jejich odpor proti apartheidu odnětím jejich základních práv a svobod.

Čl. III

Mezinárodní trestní odpovědnost se vztahuje, bez ohledu na motivaci, na jednotlivce, členy organizací nebo institucí a představitele státu bez zřetele na to, zda sídlí na území státu, ve kterém došlo ke spáchání činů nebo v některém jiném státě ve všech případech, kdy:

a) se dopustí, přímo podnítlí, zúčastní nebo se spojí s jinými ke spáchání činů uvedených v článku II této úmluvy;

b) budou přímo navádět, povzbuzovat nebo napomáhat spáchání zločinu apartheidu.

Čl. IV

Smluvní státy této úmluvy se zavazují:

a) přijmout jakákoliv legislativní nebo jiná opatření nezbytná k potlačení, jakož i k zabránění jakémukoliv povzbuzování ke zločinu apartheidu a obdobné politice rasové segregace nebo jejím projevům a k potrestání osob, které se takového zločinu dopustí;

b) přijmout legislativní, soudní a správní opatření ke stíhání, souzení a trestání osob, v souladu se svou jurisdikcí, které jsou odpovědné za činy uvedené v článku II této úmluvy, nebo jsou z těchto činů obviněny bez ohledu na to, zda tyto osoby jsou usídlené na území státu, ve kterém byly činy spáchány, nebo jsou občany tohoto státu či některého jiného státu, nebo jsou osobami bez státní příslušnosti.

Čl. V

Osoby obviněné ze spáchání činů uvedených v článku II této úmluvy mohou být souzeny příslušnými soudy kteréhokoliv smluvního státu této úmluvy, který může mít jurisdikci nad obžalovanou osobou, nebo mezinárodním trestním soudem, který je příslušný pokud jde o ty smluvní státy, které jeho jurisdikci přijaly.

Čl. VI

Smluvní státy této úmluvy se zavazují k dosažení cílů této úmluvy přijmout a provádět v souladu s Chartou Organizace spojených národů rozhodnutí Rady bezpečnosti určená k zabránění, potlačení a trestání zločinu apartheidu a spolupracovat při provádění rozhodnutí přijatých jinými příslušnými orgány Organizace spojených národů.

Čl. VII

1. Smluvní státy této úmluvy se zavazují předkládat skupině ustavené podle článku IX pravidelné zprávy o legislativních, soudních, správních nebo jiných opatřeních, která přijaly a která naplňují ustanovení této úmluvy.

2. Kopie těchto zpráv budou zasílány prostřednictvím generálního tajemníka Organizace spojených národů Zvláštnímu výboru pro apartheid.

Čl. VIII

Jakýkoli smluvní stát této úmluvy může vyzvat kterýkoliv příslušný orgán Organizace spojených národů, aby v souladu s Chartou Organizace spojených národů podnikl podle vlastního uvážení vhodné kroky k zabránění a potlačení zločinu apartheidu.

Čl. IX

1. Předseda Komise pro lidská práva jmenuje skupinu pro projednávání zpráv předkládaných smluvními státy podle článku VII, skládající se ze tří členů Komise pro lidská práva, kteří jsou současně zástupci smluvních států této úmluvy.

2. Jestliže mezi členy Komise pro lidská práva nebudou zástupci smluvních států této úmluvy nebo bude-li jich méně než tři, generální tajemník Organizace spojených národů jmenuje po konzultaci se všemi smluvními státy této úmluvy zástupce smluvního státu nebo smluvních států, kteří nejsou členy Komise pro lidská práva, aby se zúčastnili práce skupiny, vytvořené podle odstavce 1 tohoto článku, až do té doby, kdy do Komise pro lidská práva bude zvolen zástupce smluvního státu této úmluvy.

3. Tato skupina se může scházet k projednávání zpráv předložených podle článku VII na dobu nepřesahující pět dnů ať již před zahájením zasedání Komise pro lidská práva nebo po jeho skončení.

Čl. X

1. Smluvní státy této úmluvy zmocňují Komisi pro lidská práva, aby:

- a) požádala orgány Organizace spojených národů, aby při předávání kopie petic podle článku 15 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace věnovaly pozornost stížnostem týkajícím se činů, které jsou uvedeny v článku II této úmluvy;
- b) na základě zpráv příslušných orgánů Organizace spojených národů a pravidelných zpráv smluvních států této úmluvy vypracovala seznam osob, organizací, institucí a představitelů států, kteří jsou podezřelí z odpovědnosti za zločiny uvedené v článku II této úmluvy, jakož i těch, proti kterým smluvní státy této úmluvy již zahájily soudní řízení;
- c) vyžádala od příslušných orgánů Organizace spojených národů informace týkající se opatření, která přijaly orgány odpovědné za správu poručenských a nesamosprávných území a všech dalších území, na která se vztahuje rezoluce Valného shromáždění 1514 (XV) ze 14. prosince 1960, pokud jde o osoby podezřelé ze spáchání zločinů podle článku II této úmluvy, o kterých se má za to, že podléhají jejich územní a administrativní jurisdikci.

2. Do splnění cílů Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům, která je obsažena v rezoluci Valného shromáždění 1514 (XV), nebudou ustanovení této úmluvy žádným způsobem omezovat právo předkládat petice, poskytnuté těmto národům jinými mezinárodními dokumenty nebo Organizací spojených národů a jejími odbornými organizacemi.

Čl. XI

1. Činy uvedené v článku II této úmluvy nebudou pro účely extradice pokládány za politické zločiny.
2. Smluvní státy této úmluvy se v těchto případech zavazují vyhovět v souladu s jejich právním řádem a platnými smlouvami žádostem o extradiční.

Čl. XII

Spory mezi smluvními státy týkající se výkladu použití nebo plnění této úmluvy, které se nevyřeší jednáním, budou na žádost smluvních států, které jsou stranami sporu, předloženy Mezinárodnímu soudnímu dvoru s výjimkou případů, kdy se strany sporu dohodnou na některém jiném způsobu řešení sporu.

Čl. XIII

Tato úmluva je otevřena k podpisu všem státům. Kterýkoliv stát, který nepodepíše tuto úmluvu před datem jejího vstupu v platnost, může k ní přistoupit.

Čl. XIV

1. Tato úmluva podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů.
2. Přístup k úmluvě se uskuteční uložením listiny o přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Čl. XV

1. Tato úmluva vstoupí v platnost třicátý den po datu uložení dvacáté listiny o ratifikaci nebo přístupu u generálního tajemníka Organizace spojených národů.
2. Pro každý stát, který ratifikuje nebo přistoupí k této úmluvě po datu uložení dvacáté ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí tato úmluva v platnost třicátý den po datu uložení jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Čl. XVI

Smluvní stát může vypovědět tuto úmluvu písemným sdělením generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů. Vypověď nabude účinnosti jeden rok po datu, kdy generální tajemník obdrží toto sdělení.

Čl. XVII

1. Kterýkoliv smluvní stát může kdykoliv požádat o revizi této úmluvy formou písemného oznámení generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů.
2. Valné shromáždění Organizace spojených národů rozhodne, pokud to bude nutné, o krocích, které je třeba, pokud jde o takovou žádost, učinit.

Čl. XVIII

Generální tajemník Organizace spojených národů bude informovat všechny státy o následujících skutečnostech:

- a) o podpisech, ratifikacích nebo přístupech podle článku XIII a XIV;
- b) o datu vstupu v platnost této úmluvy podle článku XV;
- c) o vypovědích podle článku XVI;
- d) o oznámeních podle článku XVII.

Čl. XIX

1. Tato úmluva, jejíž anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění má stejnou platnost, bude uložena v archivech Organizace spojených národů.
2. Generální tajemník Organizace spojených národů předá ověřený stejnopis této úmluvy všem státům.